

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 28ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΠΕΤΡΟΥ ΧΑΡΗ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Ἰωάννης Καρμύρης** παρουσιάζων τὸ κατωτέρω σύγγραμμα εἶπε τὰ ἑξῆς :

Κύριε Πρόεδρε,

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸν ἄρτι κυκλοφορηθέντα δεύτερον ὀγκώδη τόμον τῆς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἡμῶν διὰ τοῦ παρ' αὐτῇ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας ἐκδιδομένης πολυτίμου σειρᾶς ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Ἁγίου Ὁρους. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν Μονῶν καὶ Σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους», ὑπὸ Γρ. Θ. Στάθην, Ἀθῆναι 1976, σελ. κδ' + 928, εἰκόνες ἑγχρωμοὶ ἐντὸς κειμένου 75 καὶ πίνακες ἐκτὸς κειμένου 32. Ὑπομινύσκειται ὅτι κατὰ Μάρτιον 1975 ἐγένετο ἡ παρουσίασις τοῦ πρώτου τόμου τῆς παρούσης ἐκδόσεως ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας (βλ. ΠΑΑ 50 (1975) σ. 103-108), ἣτις καὶ ἐβράβευσεν ἀφοτερόντως τοὺς τόμους τῶν Βυζαντινῶν μουσικῶν χειρογράφων κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον διὰ τῆς ἀπονομῆς εἰς τὸν συγγραφέα αὐτῶν κ. Γρ. Θ. Στάθην τοῦ βραβείου τοῦ ἱεροῦ Ἰδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου. Πρόκειται πράγματι περὶ μνημειώδους ἔργου, ἔργου οὐ μόνον ἐπιστημονικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐθνικοῦ, μέλλοντος νὰ περιλάβῃ εἰς ἑπτὰ τόμους ἄρτιαν καταλογογράφειν καὶ ἀναλυτικὴν περιγραφὴν πάντων τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τῶν ἀριθμουμένων εἰς δύο καὶ πλέον χιλιάδας καὶ φυλασσομένων ἐν ταῖς ἱεραῖς Μοναῖς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τοῦ μεγάλου τούτου θησαυροφυλακείου χειρογράφων κωδίκων καὶ ἄλλων ἱερῶν κειμηλίων καὶ ἔργων τέχνης ἀμυθήτου ἀξίας ἐκ τῆς πολυτιμοτάτης πατρογονικῆς πνευματικῆς κληρονομίας τοῦ ἀσθενῶς ἐπιζῶντος εἰσέτι ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει Βυζαντίου.

Τοῦ ἀνὰ χεῖρας δευτέρου τόμου τῶν μουσικῶν χειρογράφων προτάσσεται ἐκτενὴς εἰσαγωγή ὑπὸ τοῦ σ., ἐν ἣ κυρίως περιέχονται αἱ ἀνέκδοτοι καὶ ἐκδεδομένοι ἐξηγήσεις — μεταγραφαὶ εἰς τὴν νέαν μέθοδον ἀναλυτικῆς σημειογραφίας τῶν πρὸ τοῦ 1814 βυζαντινῶν μελῶν, ὡς καὶ πίνακες τῶν περιεχομένων, τῶν εἰκόνων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς κειμένου, τῶν βραχυγραφιῶν καὶ συμβόλων, τῶν μαρτυριῶν τῶν ἡχῶν καὶ τῶν διορθώσεων καὶ προσθηκῶν. Ἀκολουθεῖ τὸ κύριον μέρος τοῦ βιβλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ δημοσιεύεται ἀναλυτικὴ περιγραφή : α) 96 μουσικῶν χειρογράφων τῆς ἱερᾶς Μονῆς Ξενοφώντος, β) 187 μουσικῶν χειρογράφων τῆς ἱερᾶς Μονῆς Παντελεήμονος, γ) 24 μουσικῶν χειρογράφων τῆς ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας, δ) 61 μουσικῶν χειρογράφων τῆς ἱερᾶς Μονῆς Γρηγορίου, καὶ ε) 96 μουσικῶν χειρογράφων τῆς ἱερᾶς Μονῆς Διονυσίου. Ἔπονται 24 ἔγχρωμοι εἰκόνες, ὡς καὶ 3 εὐρετηριακοὶ πίνακες : α) μελουργῶν, ποιητῶν καὶ κωδικογράφων, β) ἱστορικῶν προσώπων καὶ τοπωνυμίων, καὶ γ) χειρογράφων.

Τοιοῦτον, ἐν πάσῃ συντομίᾳ, τὸ περιεχόμενον τοῦ παρόντος δευτέρου τόμου τῶν χειρογράφων τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ὅστις διακρίνεται ἐπὶ καλλιτεχνικῇ ἐπὶ ἀρίστου χάριτος ἐκτυπώσει, χορηγία τῆς ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης. Ἐφ' ᾧ καὶ ὀφείλεται πρὸς αὐτὴν ὁ δίκαιος ἔπαινος, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ οὐ μόνον τῶν δύο πρώτων τόμων τὴν ἔκδοσιν ἐπραγματοποίησεν ἤδη, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἔχει ἀναλάβει τὴν ἐκτύπωσιν καὶ τῶν ὑπολοίπων πέντε τόμων τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μουσικῶν χειρογράφων. Προστεθῆτω δὲ ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν τόμων τούτων εἶναι ἤδη ἔτοιμοι πρὸς τύπωσιν ὑπὸ τοῦ ἀκαμάτου ἐρευνητοῦ καὶ εἰδικοῦ μουσικολόγου κ. Γρ. Στάθη, ὅστις ἐνῶ ἐξ ἐνὸς ἐργάζεται διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς καταλογογραφίσεως πάντων τῶν εἰρημένων μουσικῶν χειρογράφων, ἐξ ἑτέρου μελετᾷ ταυτοχρόνως καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προκύπτοντα πολλαπλὰ καὶ δυσχερῆ προβλήματα τῆς βυζαντινῆς σημειογραφίας καὶ μελοποιΐας καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ γενικῶς τῆς ἐπιστήμης τῆς Μουσικολογίας. Οὕτω, σὺν ἄλλοις, καρπὸς τῆς ἐργώδους ταύτης προσπάθειας καὶ μελέτης εἶναι καὶ ἡ ἄρτι κυκλοφορηθεῖσα λαμπρὰ μελέτη αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον : «Ἡ δεκαπεντασύλλαβος ὕμνογραφία ἐν τῇ Βυζαντινῇ μελοποιΐᾳ», ἣτις, ὑποβληθεῖσα ὡς ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβὴ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἔτυχε τῆς ὁμοψήφου ἐγκρίσεως αὐτῆς. Ἀκριβῶς τὰ ἐν αὐτῇ δημοσιευόμενα ὕμνογραφικὰ κείμενα ἐσταχυολογήθησαν ἐκ τῶν ἀγιορειτικῶν χειρογράφων τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τῶν καταλογογραφουμένων ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Ἀδιαμφισβητήτως δὲ ἡ τε καταλογογραφία τῶν μουσικῶν χειρογράφων καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συναγόμενα ἐπιστημονικὰ πορίσματα ἀποτελοῦσι πολύτιμον προσφορὰν εἰς τὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης τῆς Βυζαντινῆς Ὑμνογραφίας καὶ Μουσικολογίας.

Καιρὸς εἶναι πλέον, ὅπως καὶ ὁ κλάδος τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καλλιεργηθῇ ἐπιστημονικῶς παρ' ἡμῖν ὡς ἰδιαίτερος κλάδος τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας καὶ ἐν συναφείᾳ ἰδίως πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ὑμνογραφίαν. Καθ' ὅσον, ὡς ὀρθῶς διεπίστωσεν ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Μ. Παλλάντιος, «θὰ πρέπει κάποτε νὰ θεωρήσουμε ἀπαράδεκτο, ὡς Ἕλληνες, νὰ μὴν ἀποτελεῖ ἡ χώρα μας τὸ κέντρον ἐρεῦνης καὶ μελέτης αὐτῆς τῆς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικῆς μας κληρονομίας, ποὺ λέγεται Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ, καὶ νὰ μεταναστεύουμε σὲ χῶρες ξένες γιὰ νὰ ξαναφέρουμε πίσω στὴν Ἑλλάδα τὰ ἑλληνικὰ μουσικὰ φῶτα, ποὺ τόσο ἐπέδρασαν στὴν δυτικὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ μὲ τὰ ὁποῖα μὲ τόσην ὑπευθυνότητα καὶ σοβαρότητα ἀσχολοῦνται διάσημοι ξένοι ἐρευνηταὶ καὶ ἐπιστήμονες» (ΠΑΑ 50 (1975) 108).

Ἄλλ' εὐτυχῶς, ὡς διαπιστοῖ καὶ ὁ σ. ἐν τῇ Γενικῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ ἔργου, «ἡ ἀναγκαιότης τοῦ πράγματος, δηλαδὴ τῆς θεμελιώσεως καὶ ἀναπτύξεως ἐν Ἑλλάδι τῆς ἐπιστήμης τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, κατέστη πρόδηλος τὰ τελευταῖα ἔτη, αἱ δὲ μετ' ἐνδελεχείας καλλιεργηθεῖσαι ἀπὸ μακροῦ καὶ ὑπὸ διαφόρων προσπάθειαι συνέτειναν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σύστασιν τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, τὸ ὁποῖον ἔθεσεν ὡς κύριον μέλημα αὐτοῦ τὴν καταλογογράφειν τῶν χειρογράφων τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, θεωροῦν τὸ ἔργον τοῦτο ὡς πρωταρχικῆς σημασίας παράγοντα διὰ τὴν συστηματικὴν μουσικολογικὴν σπουδὴν πάντων τῶν προβλημάτων τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τὸ μὲν ὡς μέσου τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, τὸ δὲ ὡς μιᾶς τῶν καλῶν τεχνῶν, εὐρύτερον ἐξεταζομένης». Τοῦτο δὲ τοσοῦτω μᾶλλον ὅσῳ ἀναμφιβόλως «ἡ χρησιμωτάτη ἐπιστῆμη τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας ὑστερεῖ πολὺ ἔναντι τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, μολονότι τὸ πεδίον ἐρεῦνης αὐτῆς δὲν εἶναι μουσειακόν, ὡς ἐν πολλοῖς πιστεύεται, ἀλλ' ἡ ζῶσα καὶ ἀδιάκοπος παράδοσις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας».